

УДК 339.137.2

Блакита Ганна Владиславівна

*доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки та фінансів підприємства
Київський національний торговельно-економічний університет*

Блакыта Анна Владиславовна

*доктор экономических наук, профессор,
заведующая кафедрой экономики и финансов предприятия
Киевский национальный торгово-экономический университет*

Blakytta Hanna

*Doctor of Economics Sciences, Professor,
Head of the Department of Economics and Business Finance
Kyiv National University of Trade and Economics*

**ПЛАНУВАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ ЯК ІНДИКАТОР
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ
ПЛАНИРОВАНИЕ ОБОРОТНЫХ АКТИВОВ КАК ИНДИКАТОР
ОБЕСПЕЧЕНИЕ ФИНАНСОВОЙ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ
ПРЕДПРИЯТИЯ ТОРГОВЛИ
CURRENT ASSETS PLANNING AS AN INDICATOR OF FINANCIAL
COMPETITIVENESS OF TRADE ENTERPRISE**

Анотація. У статті обґрунтовано особливості оборотних активів підприємств сфери торгівлі. Визначено, що основним джерелом розвитку та приросту ефективності діяльності підприємств торгівлі є здатність оптимізувати процес реалізації товарів, що має тісний взаємозв'язок із оборотними активами. Охарактеризовано сучасну методику розрахунку

планового обсягу та структури оборотних активів, що ґрунтується на застосовуванні методу коефіцієнтів, який дає змогу використовувати коригуючий коефіцієнт, що показує прогнозовані зміни функціонування оборотних активів. Запропоновано крім розрахунку планового показника обсягу оборотних активів використовувати метод коефіцієнтів визначити також планові показники оборотних активів підприємства в розрізі їх видів використовуючи, що забезпечить проведення більш розширеного аналізу результативності управління оборотними активами. Визначено, що оборотні активи підприємства впливають на широкий спектр показників та характеристик підприємства, зокрема на ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість тощо. В умовах інтенсивного виникнення все нових кризових явищ в економіці країни, що зумовлює погіршення фінансового стану вітчизняних підприємств було ідентифіковано рушійну силу розвитку таких підприємств та підтримки їх фінансової спроможності. Оскільки оборотні активи є головним елементом ресурсного забезпечення поточної діяльності, а також беручи до уваги їх роль в розрахунку основних показників, що характеризують як ефективність операційної, так і фінансової діяльності підприємства, було встановлено взаємозв'язок між плануванням оборотних активів підприємства та рівнем фінансової конкурентоспроможності підприємства. Обґрунтовано інтегральний метод оцінки фінансової конкурентоспроможності, що базується на використанні низки коефіцієнтів, в основі розрахунку яких лежать оборотні активи.

Ключові слова: оборотні активи, планування оборотних активів, фінансова конкурентоспроможність підприємства.

Анотація. В статті обґрунтовані особливості оборотних активів підприємств сфери торгівлі. Визначено, що основним джерелом розвитку та прироста ефективності діяльності підприємств

торговли является способность оптимизировать процесс реализации товаров, имеет тесную взаимосвязь с оборотными активами. Охарактеризованы современную методику расчета планового объема и структуры оборотных активов, основанный на применении метода коэффициентов, который позволяет использовать корректирующий коэффициент, показывающий прогнозируемые изменения функционирования оборотных активов. Предложено кроме расчета планового показателя объема оборотных активов используя метод коэффициентов определить также плановые показатели оборотных активов предприятия в разрезе их видов используя, что обеспечит проведение более расширенного анализа результативности управления оборотными активами. Определено, что оборотные активы предприятия влияют на широкий спектр показателей и характеристик предприятия, в частности на ликвидность, платежеспособность, финансовую устойчивость и тому подобное. В условиях интенсивного возникновения все новых кризисных явлений в экономике страны, что приводит к ухудшению финансового состояния отечественных предприятий было идентифицировано движущую силу развития таких предприятий и поддержки их финансовой состоятельности. Поскольку оборотные активы являются главным элементом ресурсного обеспечения текущей деятельности, а также принимая во внимание их роль в расчете основных показателей, характеризующих как эффективность операционной, так и финансовой деятельности предприятия, была установлена взаимосвязь между планированием оборотных активов предприятия и уровнем финансовой конкурентоспособности предприятия. Обоснованно интегральный метод оценки финансовой конкурентоспособности, основанный на использовании ряда коэффициентов, в основе расчета которых лежат оборотные активы.

Ключевые слова: оборотные активы, планирование оборотных активов, финансовая конкурентоспособность предприятия.

Summary. The article substantiates the features of current assets of trade enterprises. It is determined that the main source of development and efficiency of trade enterprises is the ability to optimize the process of selling goods, which has a close relationship with current assets. The modern method of calculating the planned volume and structure of current assets is characterized, which is based on the application of the method of coefficients, which allows the use of a correction factor that shows the projected changes in the functioning of current assets. In addition to calculating the planned indicator of current assets using the method of coefficients, it is proposed to determine the planned indicators of current assets of the enterprise in terms of their types, which will provide a more extensive analysis of the effectiveness of current assets management. It is determined that the current assets of the enterprise affect a wide range of indicators and characteristics of the enterprise, in particular on liquidity, solvency, financial stability and so on. In the conditions of intensive emergence of all new crisis phenomena in the country's economy, which causes the deterioration of the financial condition of domestic enterprises, the driving force of development of such enterprises and maintenance of their financial capacity was identified. Since current assets are the main element of resource provision of current activities, as well as taking into account their role in calculating the main indicators that characterize both the operational and financial performance of the enterprise, the relationship between planning current assets of the enterprise and the level of financial competitiveness. An integrated method of assessing financial competitiveness, based on the use of a number of coefficients based on current assets, is substantiated.

Key words: current assets, planning of current assets, financial competitiveness of the enterprise.

Постановка проблеми. Галузь торгівлі є однією із найбільш чутливих до впливу зовнішніх факторів сферою вітчизняної економіки. Успішність розвитку підприємства торгівлі напряму залежить від рівня платоспроможності споживачів та контрагентів, попиту на продукцію, цін на товарні запаси. На відміну від виробничих підприємств вони не в змозі удосконалити процес виготовлення з метою зменшення ресурсозатратності, енергозатратності підприємства тощо. Основним джерелом розвитку та приросту ефективності їх діяльності є здатність оптимізувати процес реалізації товарів, що має тісний взаємозв'язок із оборотними активами. Вміння підприємства вдало планувати обсяг та структуру оборотних активів, а також оптимізувати склад джерел їх фінансування лежить в основі забезпечення ефективності операційної діяльності підприємства та його фінансової конкурентоспроможності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню проблематики планування оборотних активів підприємства присвячені наукові праці великої кількості науковців, серед яких Білик М. Д., Беялов Т.Є., Поляк Г.В та інші. В свою чергу на обґрунтуванні основних моделей оцінки конкурентоспроможності підприємства, у тому числі фінансової зосередили свою увагу М. Портер, А. Дж. Стрикленда Б.А. Томпсона. Модель оцінки фінансової конкурентоспроможності підприємства досить ґрунтовно висвітлили у наукових працях Гудзь О.І., Яневич Н. Я. та Стащук О. Проте враховуючи особливості підприємств торгівлі, а також сучасні умови господарювання актуальним залишається обґрунтування ролі оборотних активів у забезпеченні фінансової конкурентоспроможності підприємства.

Метою статті є обґрунтування сучасних методів планування оборотних активів та їх взаємозв'язку із забезпеченням фінансової конкурентоспроможності підприємства.

Виклад основного матеріалу. В сучасній економічній науці виділяється велика кількість методів розрахунку планових показників діяльності підприємства, в тому числі оборотних активів. Більшість вітчизняних науковців, серед яких Білик М. Д., Беялов Т. Є., Поляк Г. Б. та інші виділяють такі методи планування показників оборотних активів: метод прямого рахунку, метод коефіцієнтів, дослідно-статистичний метод [1; 6].

Зважаючи на особливості функціонування підприємств торгівлі, ми вважаємо, що найдоцільніше в нашому випадку застосовувати метод коефіцієнтів, який дає змогу використовувати коригуючий коефіцієнт, що показує прогнозовані автором зміни функціонування оборотних активів на основі реалізації стратегії управління ними. Науковці Білик М. Д., Беялов Т. Є. пропонують використовувати формулу (1.1) для визначення планового обсягу оборотних активів [1].

$$OA_{пл} = \sum O_{пл} \times K_3 \times C, \quad (1.1)$$

де $OA_{пл}$ – обсяг планових оборотних активів;

K_3 – коефіцієнт завантаження обороту оборотними активами;

$O_{пл}$ – плановий сукупний оборот від реалізації продукції;

C – корегуючий коефіцієнт зростання чи зменшення завантаження обороту оборотними активами планового періоду.

$$K_3 = \frac{OA_{сер}}{\sum O}, \quad (1.2)$$

де $OA_{сер}$ – середній обсяг планових оборотних активів звітного періоду;

$\sum O$ – оборот від усіх видів діяльності підприємства за звітний період.

$$OA_{сер} = \left[\frac{OA_1}{2} + OA_2 + OA_3 + OA_4 + \frac{OA_5}{2} \right] \div (5 - 1), \quad (1.3)$$

де OA_{1-5} – проміжні балансові залишки планових оборотних активів.

$$C = \frac{100+3}{100}, \quad (1.4)$$

де - завдання щодо зниження чи зростання завантаження обороту (%).

Крім розрахунку планового показника обсягу оборотних активів, на нашу думку, доцільно також визначити планові показники оборотних активів підприємства в розрізі їх видів використовуючи запропонований вище метод. Проведення таких розрахунків забезпечить проведення більш розширеного аналізу результативності управління оборотними активами.

Оборотні активи підприємства впливають на широкий спектр показників та характеристик підприємства, зокрема на ліквідність, платоспроможність, фінансову стійкість тощо. В умовах інтенсивного виникнення все нових кризових явищ в економіці країни, що зумовлює погіршення фінансового стану вітчизняних підприємств варто ідентифікувати рушійну силу розвитку таких підприємств та підтримки їх фінансової спроможності. Оскільки оборотні активи є головним елементом ресурсного забезпечення поточної діяльності, а також беручи до уваги їх роль в розрахунку основних показників, що характеризують як ефективність операційної, так і фінансової діяльності підприємства, ми вважаємо, що взаємозв'язок між плануванням оборотних активів підприємства та рівнем фінансової конкурентоспроможності підприємства є безумовним.

Зважаючи на те, що вітчизняні підприємства функціонують в умовах ринкової економіки, важливе місце в процесі здійснення аналізу посідає порівняння процесу та результатів функціонування підприємства із діяльністю конкурентів. Аналіз фінансової конкурентоспроможності підприємства як складова інтегральної оцінки конкурентоспроможності дозволяє оцінити наскільки раціонально підприємство використовує наявні ресурси, значну частку яких займають оборотні активи. Показник

фінансової конкурентоспроможності дозволить оцінити здатність підприємства ефективно формувати та використовувати фінансові ресурси в умовах конкуренції.

В сучасній економічній науці виділяють велику кількість методів оцінки конкурентоспроможності підприємства серед яких якісні методи оцінки, до них відносять п'ятифакторну модель М. Портера, моделі стратегічного аналізу (STEP-аналіз, SWOT-аналіз), матричні методи (матриця BCG, McKinsey, ADL) тощо та кількісні методи оцінки: метод експертних оцінок, оцінка конкурентних сил за методикою А.А. Томпсона, А. Дж. Стрикленда, розрахунково-графічні методи та комплексні [4, с. 40].

Ми вважаємо, що оцінку фінансової конкурентоспроможності підприємства, що здійснюється в контексті управління оборотними активами необхідно проводити на основі показників, що характеризують саме функціонування оборотних активів підприємства та результатів їх діяльності. Тому, ми пропонуємо використовувати дещо модифікувати інтегральну модель оцінки науковців Гудзь О.І., Яневич Н. Я. та Стащук О [5; 3].

Згідно даного методу можливо визначати інтегральний показник конкурентоспроможності як суму окремих показників, що характеризують його виробничу, фінансову, збутову діяльність та показники якості товару. Зважаючи на те, що підприємства торгівлі не здійснюють виробничу діяльність, ми не зможемо оцінити першу складову інтегральної оцінки, збутова діяльність та якість товарів підприємства більше стосуються її маркетингової діяльності та логістики, тому ми вважаємо за доцільне оцінку фінансової конкурентоспроможності здійснити на основі аналізу показників фінансової діяльності як частини комплексного показника, що дозволить визначити здатність підприємства ефективно використовувати оборотні активи, які складають значну часту фінансових ресурсів підприємства та дозволить провести оцінку результативності їх

функціонування визначивши фінансову конкурентоспроможність на основі перспективних планових показників оборотних активів та порівняти її із поточним рівнем.

Ми погоджуємося із думкою науковця Стащук О. та вважаємо, що показник фінансової конкурентоспроможності найдоцільніше розраховувати на основі таких показників фінансової діяльності підприємства: коефіцієнт автономії підприємства, показник платоспроможності підприємства, коефіцієнт ліквідності підприємства, коефіцієнт оборотності оборотних коштів. Використаємо формулу (1.5) для розрахунку конкурентоспроможності фінансової діяльності підприємства [5, с. 101].

$$\Phi_k = 0,29 \times K_a + 0,20 \times K_{\text{п}} + 0,36 \times K_{\text{л}} + 0,15 \times K_{\text{об}}, \quad (1.5)$$

де K_a – коефіцієнт автономії підприємства;

$K_{\text{п}}$ – коефіцієнт платоспроможності підприємства;

$K_{\text{л}}$ – коефіцієнт ліквідності підприємства;

$K_{\text{об}}$ – коефіцієнт оборотності оборотних активів.

Отже, визначений показник конкурентоспроможності базується на основних показниках фінансової діяльності, які були виділені окремими завданнями стратегічного управління оборотними активами, що показує доцільність та важливість його розрахунку.

Висновки. Запропонований підхід до оцінки фінансової конкурентоспроможності підприємства базується на залежності даного показника від оборотних активів та включає показники ліквідності, платоспроможності підприємства та ефективності використання його оборотних активів. Залежність фінансового стану підприємства від оборотних активів зумовлює необхідність раціонального планування обсягу оборотних активів в цілому та їх окремих видів. Найбільш оптимальним та нескладним у застосуванні є метод коефіцієнтів, що дозволяє використовувати коригуючий коефіцієнт та показує

можливі зміни функціонування оборотних активів в контексті управління ними. В результаті застосуванні такого підходу до управління оборотними активами дозволить розширити їх роль в результатах діяльності підприємства, що зумовить зосередження уваги менеджменту підприємства до ефективності використання даного, безумовно важливого ресурсу для підприємства торгівлі.

Література

1. Білик М.Д., Беялов Т.Є. Фінансове планування на підприємстві: навчальний посібник. К.: ПанТот, 2015. 436 с.
2. Бланк И.О. Финансовый менеджмент : учеб курс. 2е изд, перераб. Киев: Ельга Ника-Центр, 2004. 656 с.
3. Гудзь О.І., Яневич Н.Я. Обґрунтування фінансової конкурентоспроможності підприємства як основи формування фінансової стратегії // Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 16. С. 291-296.
4. Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія / за ред.. О.Г. Янкового. Одеса: Атлант, 2013. 470 с.
5. Стацук О. Інтегральне оцінювання рівня фінансової конкурентоспроможності підприємства: теоретичний та практичний аспекти // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. 2016. №3. С. 98-103.
6. Финансовый менеджмент : посібник для академічного бакалаврату. 4-е вид., пер. и доп / Г. Б. Полякта ін. М. : Видавництво Юрайт, 2015. 456 с.

References

1. Bilyk M.D., Byelyalov T.Ye. (2015). *Finansove planuvannya na pidpryemstvi*. [Financial planning at the enterprise: a textbook]. Kiev: PanTot, 2015. 436 s.
2. Blank I. O. (2011). *Finansovyi menedzhment* [Financial Management]. Kiev: Elga Nika-Center, 2004. 656 s.
3. Gudz` O.I., Yanevy`ch N.Ya. (2017). *Obg`runtuvannya finansovoyi konkurentospromozhnosti pidpryemstva yak osnovy` formuvannya finansovoyi strategiyi*. [Substantiation of financial competitiveness of the enterprise as a basis of formation of financial strategy] // *Global and national economic problems*. Vol. 16. PP. 291–296.
4. Yankovy`j O.G. (2013). *Konkurentospromozhnist` pidpryemstva: ocinka rivnya ta napryamy` pidvyshhennya: monografiya*. [Competitiveness of the enterprise: assessment of the level and direction of increase: a monograph]. Odessa: Atlant, 2013. 470 s.
5. Stashhuk O. (2016). *Integral`ne ocinyuvannya rivnya finansovoyi konkurentospromozhnosti pidpryemstva: teorety`chny`j ta prakty`chny`j aspekty`*. [Integral assessment of the level of financial competitiveness of the enterprise: theoretical and practical aspects] // *Economic Journal of the Lesia Ukrainka East European National University*. №3. PP. 98-103.
6. Polyakta G.B. *Fy`nansovy`j menedzhment : posibny`k dlya akademichnogo bakalavratu*. [Financial Management: A Guide for the Academic Bachelor]. Moscow: Yurayt Publishing House, 2015. 456 s.